Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonComercial 3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) **license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

4337

491.99-8
U-98

1875

39-8
Ս-98

ՆՈՐ
ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՏԵՏՐԱԿ

Կ. ՊՈԼԻՍ
ՊԱՀՃԷ ԳԱԲՈՒ, ԷՍԱՏ ԷՖԷՆՏԻ ԽԱՆ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե. Մ. ՏՆՏԵՍԵԱՆ
— 1875 —

491.99 -8
Ս-98
428
202-ՍՐ
301
1002
8911

ՆՈՐ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՏԵՏՐԱԿ

Ա.

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐՔՈՒԹԵԱՆ Կ. ՊՕԼՍՈՅ
Տ. ՆԵՐՍԷՍԻ Ս. ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻ

Կ. ՊՕԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե. Մ. ՏՆՏԵՍԵԱՆ
1875

2002
Հ.Ս.Խ.Հ. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А. Публичная Библиотека
7/XI 1922
Ա. ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

11752

2010

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Ինչ որ մանկան աչքեր յառաջ կը տեսնեն և ականջներ կանխաւ կը լսեն, այն կ'անցնի մանկանց զգացմանց և գաղափարին մէջ։

Բնութիւն համր կը շարժէ մանկան լեզուն, և տղեկն իր տեսած ու լսածն ուզելով յայտնել, երբ լեզուն չօգներ, կ'սկսի թեւեր ծփծփացընելով, բերնէն ձայն մի ճխացընելով, և դէմքով ու աչքով ծպտալով հասկցընել։

Այս զգացմունք և գաղափարն է որ կը զօրանայ բնութեան վրայ, և հետ զհետէ կը խզէ լեզուին կապանք, և ահա մանկտին կը թոթովի բառ բառ. մինչեւ կամաց կամաց կը կազմէ խօսք։

Այն օր, երբ լեզուն կ'արձակուի, պատրաստական պէտք է նմա բանականութեան ասպարէզ, մտաց կերակուր. այն է՝ գրել և կարդալ։

Այս նոր ընթերցարան այնպիսի ոճով և նիւթով շինեցինք, որ կրնայ դիւրութիւն տալ տղոց. քանզի իւր փոքրիկ հասակին մէջ տեսած ու լսած բաներ կը կարդայ, որ իր բնութիւն կ'ուզէր բարբառել, նոցա վրայ խօսք կազմել:

Ընդել բառերով, պարզ ոճով, և զուարճալի եղանակով շինուած այս Հայկական ընթերցարան, կը յուսամք ոչ միայն դիւրութիւն տայ մանկտւոյն, այլ և կրթէ, ու սիրելի անէ նոցա Հայաստանի Հայոց ընտանեկան կենցաղավարութիւն. ու Հայրենի երկրին գեղեցկութիւն և սովորութիւն. որոց նկարագրութիւն ըստ մասին կը կարդայ այս տեղ:

Մանկտւոյն հետ մանկտի եղած ենք այս գրած ժամանակ, և յատուկ ընտրած ենք այն առարկաներ, որք աւելի Հայաստանի մանկտւոյն տեսանելի, լսելի և զգալի են. և որք աւելի Հայ առարկաներ են՝ քան թէ օտար:

Ուզելով աւելի բնութեան վայելչութեանց բարեկամ ու ծանօթ անել Հայ մանկտին. մեծաւ մասամբ դաշտաց, ծաղկանց, թռչնոց, անասնոց, այգեաց և արմտեաց վրայ խօսքեր յօրինած ենք: Նաև կրօնականն և բարոյականն ևս մէջ խառնելով շատ տեղ. և բոլոր խօսք՝ տարուան չորս եղանակներով լրացուցած ենք:

Պէսպէս սովորութիւնք, խաղք, և տօնք և արուեստք յիշատակած ենք, ուզելով որ նոցա մէջ արդէն կրթուին. և գաղթական Հայ մանկտին ևս իւր բնիկ Հայրենական երկրին և եղբարց ծանօթ և ընկեր լինի:

Հայկական տառից հնչմունք աւելի դիւրին և աւելի իսկական ձայնիւ կարդեցինք. «ա՛. բը. գը», ևայլն. և նոտր գիր դնելով՝ ուզեցինք որ մանկտին կարդալ սկսելուն հետ՝ գրել ևս սկսի ուսանիլ: Զայս կը խնդրենք յատկապէս վարժիչներէն. շատ դիւրութիւն կ'ընծայէ մանկտւոյն՝ տառերու ձեւեր ճա-

նաչել՝ գրելով, և գրել՝ ճանաչելով ։

Դասեր կարճ կարճ, և թուահամարով բաժանեցինք · այս թուանշաններուն ծանօթութիւն և թիւեր կարդալ ու գրելն ևս այս կերպով ուսուցանելու համար ։

Ջենք ասեր թէ կատարեալ ու առանց պակասութեան է այս ընթերցարան · հետզհետէ կրնայ կատարելագործուիլ ։

Գ· Վ· ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑ

Թոյլ տուք մանկտւոյդ գալ առ իս։

Յանուն Հօր և Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ։

Խաչ օգնեա՛ ինձ։

1

ա. բ. գ. դ. ե. զ. է. ը. թ.
ժ. ի. լ. խ. ծ. կ. հ. ձ. ղ.
ճ. մ. յ. ն. շ. ո. չ. պ. ջ.
ռ. ս. վ. տ. ր. ց. ւ. փ. ք.
և. օ. ֆ։

2

Ա. Բ. Գ. Դ. Ե. Զ. Է. Ը. Թ.
Ժ. Ի. Լ. Խ. Ծ. Կ. Հ. Ձ. Ղ.
Ճ. Մ. Յ. Ն. Շ. Ո. Չ. Պ. Ջ.
Ռ. Ս. Վ. Տ. Ր. Ց. Ւ. Փ. Ք.
Օ. Ֆ։

3

ա․ բ․ գ․ դ․ ե․ զ․ է․ ը․ թ․ ժ․ ի․ լ․
խ․ ծ․ կ․ հ․ ձ․ ղ․ ճ․ մ․ յ․ ն․ շ․ ո․
չ․ պ․ ջ․ ռ․ ս․ վ․ տ․ ր․ ց․ ւ․ փ․ ք․
և․ օ․ ֆ։

4

*ա․ բը․ գը․ դը․ ե․ զը․ է․ ը․ թը․
ժը․ ի․ լը․ խը․ ծը․ կը․ հը․ ձը․ ղը․
ճը․ մը․ յը․ նը շը․ ո․ չը․ պը․ ջը․
ռը․ սը․ վը․ տը․ րը․ ցը․ ւ․ փը․ քը․
եւ․ օ․ ֆը։*

5

*բա բե բէ բը բի բո բօ
գա գե գէ գը գի գո գօ*

6

*դա դե դէ դը դի դո դօ
զա զե զէ զը զի զո զօ*

7

*թա թե թէ թը թի թո թօ
ժա ժե ժէ ժը ժի ժո ժօ*

8

*լա լե լէ լը լի լո լօ
խա խե խէ խը խի խո խօ*

9

*ծա ծե ծէ ծը ծի ծո ծօ
կա կե կէ կը կի կո կօ*

10

*հա հե հէ հը հի հո հօ
ձա ձե ձէ ձը ձի ձո ձօ*

11

*ղա ղե ղէ ղը ղի ղո ղօ
ճա ճե ճէ ճը ճի ճո ճօ*

12

*մա մե մէ մը մի մո մօ
յա յե յէ յը յի յո յօ*

13

*նա նե նէ նը նի նո նօ
շա շե շէ շը շի շո շօ*

14

*չա չե չէ չը չի չո չօ
պա պե պէ պը պի պո պօ*

15

ջա ջե ջէ ջը ջի ջո ջօ
ռա ռե ռէ ռը ռի ռո ռօ

16

սա սե սէ սը սի սո սօ
վա վե վէ վը վի վո վօ

17

տա տե տէ տը տի տո տօ
րա րե րէ րը րի րո րօ

18

ցա ցե ցէ ցը ցի ցո ցօ
փա փե փէ փը փի փո փօ

19

քա քե քէ քը քի քո քօ
ֆա ֆե ֆէ ֆը ֆի ֆո ֆօ

20

աբ եբ էբ ըբ իբ ոբ օբ
ագ եգ էգ ըգ իգ ոգ օգ

21

ադ եդ էդ ըդ իդ ոդ օդ
ազ եզ էզ ըզ իզ ոզ օզ

22

աթ եթ էթ ըթ իթ ոթ օթ
աժ եժ էժ ըժ իժ ոժ օժ

23

ալ ել էլ ըլ իլ ոլ օլ
ախ եխ էխ ըխ իխ ոխ օխ

24

ած եծ էծ ըծ իծ ոծ օծ
ակ եկ էկ ըկ իկ ոկ օկ

25

ահ եհ էհ ըհ իհ ոհ օհ
աձ եձ էձ ըձ իձ ոձ օձ

26

աղ եղ էղ ըղ իղ ողօղ
աճ եճ էճ ըճ իճ ոճ օճ

27

ամ եմ էմ ըմ իմ ոմ օմ
ան են էն ըն ին ոն օն

28

աշ եշ էշ ըշ իշ ոշ օշ
աչ եչ էչ ըչ իչ ոչ օչ

29

ապ եպ էպ ըպ իպ ոպ օպ
աջ եջ էջ ըջ իջ ոջ օջ

30

առ եռ էռ ըռ իռ ոռ օռ
աս ես էս ըս իս ոս օս

31

ավ եվ էվ ըվ իվ ով օվ
ատ ետ էտ ըտ իտ ոտ օտ

32

ար եր էր ըր իր որ օր
աց եց էց ըց ից ոց օց

33

ափ եփ էփ ըփ իփ ոփ օփ
աք եք էք ըք իք ոք օք
աֆ եֆ էֆ ըֆ իֆ ոֆ օֆ

34	35	36
մարդ	ա կանջ	մէջ
մէկ	լը սէ	լե զու
գըլուխ	քիթ	ա տա մըն
ու նի	հոտ	վըրայ
եր կու	կառ նէ	մազ
աչք	բե րան	բուս նի
բան	կու տէ	ե րես
կը	խը մէ	ճա կատ
տես նէ	խօ սի	վիզ

37

Մարդ մէկ գըլուխ ունի.
Եր կու աչք, եւ եր կու ա կանջ։

38

Աչքով բան կը տեսնէ ։
Ականջով բան կը լսէ ։

39

Քիթով հոտ կառնէ ։
Բերանով բան կուտէ,
կը խմէ ու կը խօսի ։

40

Բերնին մէջն է լեզուն ու ատամներ .
Գլխոյ վրայ մազ կը բուսնի ։

41

Մարդ երկու երես ունի .
Եւ մէկ ճակատ ։
Վիզ գլխոյ տակն է ։

42	43	44
ձեռք	ծայր	կասեն
կայ	եղունգ	ուս
հինգ	թեւ	քամակ
մատ	կըտոր	ետեւ
գործէ	են	կողմն

45

Երկու ձեռք կայ մարդոց ։
Մէկ ձեռք հինգ մատ ունի ։

46

Մատներով մարդ բան կը գործէ ։
Մատներու ծայր եղունգ կայ ։

47

Ձեռք թեւերու կըտորներն են ։
Թեւերու գլխոյն կասեն ուս ։

48

Քամակ մարդոց ետեւի կողմն է ։

1002
11168
ՀՍԽՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А Публичная Библиотека
7/XI 1922
имени А. Мясникяна
ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

49	50	51
լանջք	տուն	լուսա մուտ
կուրծք	շինեն	դուռ
փոր	բընա կին	խը սիր
առ ջեւ	չորս պատ	Թա ղեք
ոտք	ա ռէք	կար պետ
քա լէ	փայտ	փը ռեն
հա լաւ	հող	տախտ
հագ նի	ծած կեն	նըս տեն

52

Լանջք, կուրծք, փոր, մար դոց առ ջեւն են։

53

Եր կու ոտք կայ մար դոց։
Ոտ քե րով կը քա լեն մար դիկ։

54

Հա լաւ կը հագ նին։
Տուն կը շինեն, մէջ կը բընակին։

55

Տուն չորս պատ ունի.
Ա ռէք փայ տով ու հո ղով կը ծած կեն։

56

Լու սա մուտ և դուռ կը շինեն տան։
Խը սիր, Թա ղեք, կար պետ կը փը ռեն տան տախտ նըս տեն։

57	58	59
ա թոռ	մոմ	լուս նակ
սե ղան	վա ռեն	աստղ
դը նեն	ցե րեկ	ե րե ւան
հաց	ա րեւ	եր կինք
ծա րաւ	լոյս	ան կո ղին
ջուր	աշ խարհ	վեր մակ
գի շեր	մութ	պառկինք
ճը րագ	լի նի	քը նենք

60

Փայտէ աթոռ շինեն նըստեն
Սե ղան կը դը նեն հաց կուտեն
Ծարաւնան ջուր կը խըմեն ։

61

Գիշեր ճըրագ մոմ կը վառեն. Ցերեկ արեւ լոյս կուտայ աշ- խարհի ։

62

Գիշեր մութ կը լինի.
Լուսնակ ու աստղ կերեւին երկինք.
Անկողինի մէջ կը պառկինք քընենք ։

63	64	65
սըն տուկ	լը ցեն	աղ
պա հեն	հոր	կեր
մա ռան	քա շեն	խը մոր
դա նակ	աղ բիւր	դը գալ
միրգ	բե րեն	լժան
միս	կա րաս	ա պուր
կըտ րեն	գի նի	մը լաւ
փարչ	բա ժակ	ափ սէ

66

Փար չի մէջ ջուր կը լը ցեն.
Ջուր հո րէն կը քա շեն աղ բիւ-
րէն կը բե րեն.

67

Սըն տու կի մէջ բան կը պա հեն
Տան բա ներ մա ռան կը պա հեն։

68

Կա րա սի մէջ գի նի կը լը ցեն.
Գի նին բա ժա կով կը խը մեն։

69

Աղ կե րա կու րի և հա ցի խը-
մո րի մէջ կը դը նեն.
Կեր ափ սէ ի մէջ կը դը նեն.
Դա նա կով միրգ և միս կըտրեն։

70	71	72
շուն	մուկ	տեղ
չորս	բըռ նէ	թա թիկ
ոտք	խեղճ	սըր բէ
հա չէ	ճընճղուկ	ե րես
չի թո ղու	փախ նին	լը ւա նայ
գող	տա փիկ	ան մեղ
գայ	քար	ձին
ցե րեկ	խոտ	շատ
ոչ խար	հաւ	վա զէ
հետ	ճետ	էշ
գայլ	սա րեկ	սի րուն
կա տուն	տա նի	քու ռիկ
որս	գաղ տուկ	ծը ներ

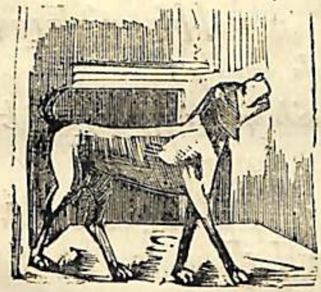

73

Շուն ունի չորս ոտք.
Կը հաչէ, չի թողուր գող գայ տուն։

74

Ցերեկ կերթայ ոչխարի հետ
Չի թողուր գայլ գայ ոչխարներ ուտէ։

75

Կատուն որս կանէ.
Մուկ կը բռնէ կուտէ։

76

Խեղճ ճընճղուկներ կը փախնին կատուէն.
Կատուն տափիկ անելով քարի խոտի տակ,
Հաւու ձագեր կը բռնէ։

77

Սարեկ կը բռնէ տանի գաղտուկ տեղ կուտէ։

Թաթիկներով բերան կը սրբէ
Երես աչքեր կը լըւանայ կուգայ անմեղ նըստի։

78

Մեր ձին շատ կը վազէ!
Մեր էշ սիրուն քուռակ է ծըներ։

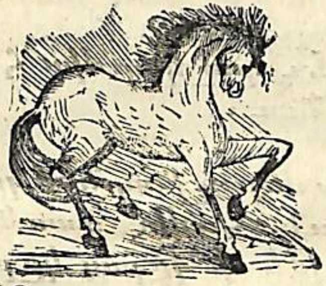

79	80	81
սեւ	դընէ	իրենք
կով	բերէ	եւս
կարմիր	ոչ	կաթ
հորթիկ	զարնեն	նոցա
այս օր	կը ծեն	բուրդ
իրիկուն	գողնան	կըտրենք
հովիւ	միս	գործենք
գառնուկ	մեծնան	հագնենք

82

Մեր սեւ կով կար միր հոր թիկ մը ծը նաւ ։

83

Այս օր մեր ոչ խար ներ կը ծը նին
Իրի կուն հո վիւ գառ ներ կը
դը նէ թե ւի վը րայ կը բե րէ ։

84

Գառ ներ ոչ կը զար նեն ոչ կը ծեն
Ոչ բան կը գող նան, ոչ ճըն ճ ղուկ
կը բըռ նեն ։

85

Խոտ կու տեն, կը մեծ նան .
Իրենք եւս կը ծը նին, կաթ կուտան .
Նո ցա բուրդ կը կըտ րենք, բան
կը գոր ծենք կը հագ նինք ։

86

Գարուն է կաւ . Ջեան ծա ղիկ
բու սեր է .
Արեւ երես տե ղեր կա նանչ
ծըլեր է ։

87

Եր կու շա բաթ է որ սա րեկներն է կան բոյն շի նե ցին ։
Ի՞նչ ա նուշ տաղ կա սեն ։

88

Ծի ծեռ նիկն իր բոյն կը շի նէ
Ի՞նչ շուտ շուտ կեր թայ, գայ,
բան կը բե րէ ։

89

Այս օր շատ անձրեւ ե կաւ,
ձիւն հա լե ցաւ.
Վաղ դաշտ կը բաց վի:

90

Հով ուի հետ գառ ներ տա նիմ
ա րա ծել.
Դառ նամ գամ վար ժա տուն:

91

Կի րա կի եր թանք սար ծա ղիկ
ժող վենք:
Մա նի շակ ծաղ կե ր է մեր պար-
տէզ:

92

Կա կաչ շու շան ծը լեր են:
Ծա ռեր զար թ նուն կա նանչեն

93

Ծա ղիկ ներ կը բաց վին.
Ծաղ կա զար դի կի րա կին ե կաւ:

94

Հաւեր կը կըր կըչան, ձու կա ծեն
Զա տիկ կու գայ, կար միր ձու
կը ներ կենք:

95

Նոր հա լաւ կը հագ նինք.
Բա ղարջ կե փեն կու տենք:

96

Տէր տէր կու գայ տուն կօրհնէ.
Երեք օր կի րա կի կը պա հենք:

97

Ի՛նչ քան ու րա խու թիւն կանենք:

Փառք Տեր Աստուած.

Ես կու զեմ ա մէն օր [illegible]

98

Ծա ռեր ծաղ կե ցան .
Կար միր վարդ ա նուշ հո՜տով
կը բաց վի ։

99

Գի ներ բուկ ծա ղիկ ծաղ կեր է ։
Ջը րի ե զերք մա նի շակ շար֊
ուած են ։

100

Հո վիւ հով ծա ռե րու տակ
Նըս տած փող կը փը չէ ։
Ա մեն տեղ զըղ, զը ղուն ջուրեր
կը վա զեն ։

101

Հա մեղ բան ջար ներ բու սեր են
Տաղձ , կա րոս , ոս խուկ , գա֊
ռոն , դը մակ .
Կո վու ճակ տիկ , ա ւե լուկ , նըվլիկ

102

Ըս պի տա կուկ , թոր թիկ , սինձ ,
սի ւեղ .
Ման տակ , պը տուկ , ե ըըն ջնակ
Պո ղիկ , կան գառ , շը րէշ ։

103

Ի՞նչ ա նուշ թըրթ ուաշ խա֊
ւըր ծիլ կը լի նի .
Կի րա կի օ րեր կեր թանք , ժող֊
վենք , ու տենք

104

Այս օ րեր կեր թան դաշտ ոչ֊
խար ներ կը կը թեն .
Շատ ա ռատ կաթ կու տան ոչ֊
խար ներ ։

105

Գառներ եւ ուլեր վեր վեր
թըռնելով,
Պայելով մէկ մը կալով կուգան
իրենց մայր գըռանեն, կաթ կը
ծըծեն:

106

Աղջիկներ սա փոր թեւեր կաթ
կը բերեն.
Անուշ մածուն, անուշ սեր,
Անուշ պանիր կը շինեն:

107

Ծը ծում կը զարնեն.
Թան, կարագ կը հանեն.
Ապուր, թան հուս կե փեն:

108

Համբարձման կիրակին է կաւ
կէր թանք ծաղիկ ժողվել,
կէր թանք վիճակ խաղալ:

109

Փառք քեզ Աստուած.
Ես կուզեմ որ մէկ մը Գաբրիէլ լինիմ.
Ա մէկ մը Համբարձում լինիմ:

110

Ամ պեր կը գըռ գը ռան .
Գե տե րու մէջ ձըկ ներ խա ղան։

111

Գորտ , ա ղա ղակ, խոտ հա սուկ
կը ճըռ ճը ռան.
Մո ղեզ ներ կը սո ղան ։

112

Ճանճ , մը ժեղ , մը ղէզ , բը զէզ
շատ ցեր , ու կը տըզ վը զան ։
Մըր ջիւն ներ կե ռան , շա րան
շա րան սերմ կը կը րեն ի րենց
բոյն ։
Թի թեռ նիկ կը թըռ վը ռայ ։

113

Մե ղու ներ կեր թան ծա ղիկ
կը ժող վեն .
Կըբե րեն բե թա կի մէջ մեղր
ու մոմ կը շի նեն ։

114

Արեւն ի՛նչ պայ ծառ է , եր կին-
քըն ի՞նչ պարզ է .
Լուս նակ աստ ղեր կը պըս պը-
ղան երկ նից ե րես ։

115

Եզներ, գոմէշներ կապէ կար-
ճա կեն, կը հա նեն դուրս:
Արոր կը շի նեն, լուծք կը
պատ րաս տեն.

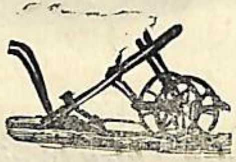

116

Մըշակներ արտ կը վա րեն:
Մաճ կալ ցո րեն կը ցանէ:

117

Սա րակ ներ այ գի կը փո րեն:
Թու փեր, ծա ռեր կը յօ տեն:

118

Տուն կը շի նեն:
Ճանա պարհ կեր թան:

11?

Աղաւնիկ [illegible] էր. [illegible] կը [illegible].
[illegible], [illegible].
[illegible].
[illegible],
[illegible], [illegible], [illegible]:

120

Մէկ անգամ [illegible] Աղաւնիկ.
[illegible],
[illegible], [illegible].
Ի՞նչ [illegible] էր [illegible]:

121

Մէկ անգամ [illegible] էր,
[illegible],
Աղաւնիկ [illegible] էր:

122

Մեր ժա մըն ի՛նչ գե ղե ցիկ է.
Աս տու ծոյ պատ կեր, Քըր իս-
տո սի խա չե լու թի՛ւն կայ:
Տէր տէր Ա ւե տա րան կար դայ:
Վար դա պետ գա ւա զան կառ-
նէ քա րոզ կու տայ:

123

Տի րա ցու ք շա պիկ կը հագ նեն,
Շա րա կան և տաղ կա սեն:
Ժա մա րար ոս կի ըզ գեստ կը
հագ նի,
Թագ կը դը նէ, ըզ մեզ կօրհ նէ:

Տէր տէր սըր բու թի՛ւն կու տայ,
Լու սա րար բար ձանց կը բա ժնէ:

124

Փառք քեզ Աստուած.

Ե՞րբ ես ալ լամ կար դալ սոր վիմ,
Շա պիկ հագ նիմ. Շա րա կան ա սեմ:

125

Ա րե ւու տա քու թի՛ւն շատ-
ցեր է:
Այս տա քու թի՛ւն է որ պը-
տուղ ներ կը հաս ցու նէ:
Գե ղա ցիք խոտ կը հըն ձեն,
Դէզ կա նեն, պա հեն, որ ձը մեռ

կեր ցու նեն ոչ խար նե րուն ։

126

Այս օր ես գե րաս կե րայ .
Ծի րան , դա մոն , դեղձ , սա լոր
կար միր ցեր են ։
Տանձ , խըն ձոր քա նի մը օ րէն
կը հաս նին ։
Ցո րեն հաս կեր է .
Գալ շաբ թու գա րին կը հըն ձեն ։

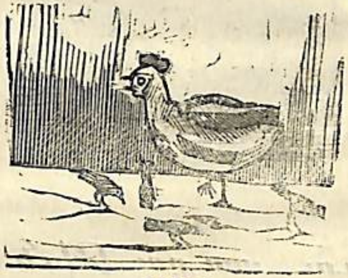

127

Հա ւեր թուխս նըս տեր են .
Ձու եր ա ռեր թե ւի տակ կը
տաք ցու նեն , որ ճետ հա նեն ։
Ա ղաւ նին , լո րին , ա րօ րիկ ,

Սա րեկ , ճըն ճը ղուկ , ծի ծեռն
ի րենց ձագեր թը ռու ցին ։

128

Փոքր տեղ Աստուած .

[illegible]

129

Ես ա մէն օր ժամ կեր թամ ։
Երբ հի ւընդ նամ սուրբ խաչ
կը համ բու րեմ ։
Տէր տէր Ա ւե տա րան կը կար-
դայ վը րաս կը ժը րեմ ։
Ես ա մէն օր մօրս հետ ա ղօթք
կա նեմ . Աստ ուած կօրհ նեմ ։

Որ ինձ շը նորհ.ք տայ , ծը նո֊
ղա ցըս կեանք տայ ։

130

Ես իմ հայր մայր շատ կը սի րեմ.
Նո ցա հը նա զանդ եմ.
Նո.քա ինձ հաց կու տան , հա֊
լաւ կառ նեն ։
Եղ բայր նե րըս , քոյ րըս , զիս
շատ կը սի րեն ։
Եւ ես անոնք կը սի րեմ ։
Այս կի րա կի հօրս հետ կեր֊
թանք ուխտ Աստ ուա ծած նի
վանք ։

131

Ա հա Վար դա վառն ե կաւ .
Սուրբ Կա րա պե տի տօնն է ,
Աս տու ծոյ մա տաղ կը կըտ րենք ։
Վարդ ու ան թա ռամ ծա ղիկ
կը ժող վենք ։

կեր թանք ա ռու նե րու ջը րեր
կը մըտ նենք ։

132

Ա մէն մար դու վը րայ ջուր կը
ցա նենք .
Վար դա վառ կը խա ղանք ։
Մէկ մէ կի ե տեւ կը վա զենք ,
Կոխ կը խա ղանք ։

133

Վար դա պետ կա սէր ,
Նոյ նա հա պե տի ջըր հե ղե ղին
Եւ մեր Հայկ նա հա պե տի կը֊
ռի ւին յի շա տակն է այս .
Որ Բէ լայ հետ կըռ ուե ցաւ ու
Բէլն ըս պան նեց ։

134

Գա րուն ան ցաւ ,
Այս եղա նա կին կա սենք ա մառն

Փառք քեզ Աստ ուած ·
Եւ կու զեմ ա ձեն օր ա մառն լենի ։
Ա ձեն օր վարդ ու ծառ լենի ·

135

Այս շաբ Նու ձեր հայր ժա ղովն քըն նու Նեսն կայ ·
Աշ կերտ ներ դա սեր կը սեր տեն ·
Մա քուր թէր կը թը րեն ·

Ճաշ կը շա րա դը րեն ·
Եւ էմ դա սեր կը սեր տեմ ։

136

Ով որ լաւ քեր ու նե նայ ,
Ով որ լաւ հայր դաւ քեա նայ ,
Մեր ցա նակ կու տան ,
Ոչ նէ խաշ , ու քե չէ ցեկ քերք կու տան ։
Աստ ուած տայ , եւ քո փեստ ու պարք քե րը տա նամ ,
Գեր քը րել քէ տեմ ·
Թէ ո՛ւ րըն կը քը րեմ ու կը հայ դամ ։

137

Ա հա հա մեկ ,

1 · **Մէկ ·**	10 · **Տասն ·**
2 · **Եր կուս ·**	20 · **Քը սան ·**
3 · **Ե րեք ·**	30 · **Եր սուն ·**
4 · **Չորս ·**	40 · **Քառ սուն ·**
5 · **Հինգ ·**	50 · **Հի սուն ·**
6 · **Վեց ·**	60 · **Վեց սուն ·**
7 · **Եօթ ·**	70 · **Եօ թըն սուն ·**
8 · **Ութ ·**	80 · **Ութ սուն ·**
9 · **Ինն ·**	90 · **Ինն սուն ·**

138

Քըն նու թիւն կա նենք ,
Երկու շա բաթ ա ղատ կը լի նինք
Կու գամ տուն , հօրս հետ կաշ-
խա տինք ։

139

Այն օր կա լա տեղ կը շի նեն ,
Սայ լեր կը պատ րաս տեն .
Ճա նա պարհ ներ կը շիտ կեն ,
Ճըռ ճըռ , գամ , եւ քա ռաշտ
հո սե լի կառ նեն ։

140

Ցո րեն հըն ձե լով ո րայ կը
կա պեն ,
Սայ լե լով կը կը րեն բե րեն
կալ կա նեն .
Կը ման րեն շեղջ կա նեն ,
Ցե րան կու տան , կը մա ղեն .
Ցո րեն յար դէն կը ջո կեն ։

141

Մէկ կող մէն գու թա նով

կորդ հո ղեր կը վա րեն .
Որ ա շըն ցան սերմ ցա նեն ։
Խա ղող ներ կը կը թեն քա մեն ,
Գի նի կը հա նեն .
Տանձ , խըն ձոր ա մառ նուկ
կու տեն ,
Ձը մեռ նուկ կախ ուան կա նեն
կը պա հեն ։

142

Ա մառն ան ցաւ ,
Սա րեր , դաշ տեր , այ գի ներ ,
ծա ռեր ,
Ի րենց կա նանչ նե րէն ու պը-
տուղ նե րէն կը մեր կա նան .
Թըռ չուն ներ կառ նեն ի րենց
ձա գեր ,
Կը թըռ չին փախ չին եր թան
ու րիշ եր կիր ներ ։
Կը ռունկն ու Ա րա գիլ այլ չեն
ե րե ւար , այլ չեն գուր գու րար ։

143

Աստ ուածած նի տօ նին խա-
ղող կորհ նէն ժամ ։
Սուրբ խա չին կա լե րէն կը լը-
րա նան ։
Վա րա գայ խա չին հա րի սայ
կը դը նէնք կու տէնք ։

144

Աղ քատ նե րուն հաց ու հա-
լաւ կու տայ մայ րըս ,
Հայ րըս ալ դը րամ կու տայ ։
Վար ժա տուն իմ ըն կեր Գը-

րի գոր աղ քա տի մը ղայ է .
Հաց չը կայ որ բե րէ ու տէ .
Ես իմ հա ցի կէ սն ու միրգ
կու տամ Գը րի գո րին ։

145

Եր կու շաբ թի կեր թանք հարս-
նիք ։
Քե ռանց Աւ րա համ կը պը-
սակ ուի ։
Կը զար դար ուինք կեր թանք
ժամ ։
Հարս կը բե րէն.
Տէր տէր կորհ նէ կը պը սա կէ ։

Ի՛նչ ուրախութիւն կանենք։
Փողեր կը փըչեն,
Թըմբուկ կը զարնեն,
Հարսներ, աղջիկներ, մար֊
դեր, տըղայք, պար կը խաղան։

146

Մօր քուրանց Խաչիկ որ պըսակ֊
ուեցաւ, ժամէն ելանք, հե֊
ծաւ սեւ ձին թուր կապեց մէջք։
Ապըրշումէ կարմիր հալու
էր հագեր.
Գեղեցիկ շալեր գըլուխն էր
կապեր։
Ճանապարհին ճանկով դը֊
րամ կը թափէր գետին.
Թաղի տըղայք կը ժողվէին
ու կօրհնէին։
Փեսային կասէին թագաւոր,
Հարսին կասէին թագուհի.

147

Աղքատներուն ջոկ ջոկ դը֊
րամ կուտար փեսան։
Երբ տան մօտ հասանք, մէկ
խոյ կըտրեցին մատաղ. ու միս
բաժնեցին աղքատաց։
Ինչքան խաղ ասացին պար
խաղացին։
Այն օր հազար մարդ հաց կու֊
տէր մօր քուրանց տան.
Ի՛նչքան տէր տէր ու աղքատ
եկաւ, կերաւ, խըմեց ու
գընաց։

Փառք քեզ Աստուած.

Երբ ես մեռնամ, այսպէս քեզ տայ Տէր փառաւոր չինեմ։

148

Քոյ րըս Մա նի շակ որ նոր ծը-
նաւ ,
Շատ պըզ տիկ էր ·
Միշտ կու լար ·
Խօ սիլ չէր գի տեր ·
Քա լել չէր կըր նար ։
Խան ձա րու րի մէջ կը դը նէր
մայ րըս , ու կը կա պէր ,
Ծիծ կու տար ։
Տա րան ժամ կըն քե ցին ·
Քա ւոր գըր կեց ,
Տէր տէր կար դաց մը կըր տեց ,
սուրբ Մե ռո նով օ ծեց ։

149

Այն օր շատ մարդ կար մեր
տուն ,
Ա մէն քըն ու րա խու թիւն
կա նէ ին ։
Քաղց րով ճաշ ե փե ցին ,
Հաց կե րան ,
Գի նի խը մե ցին ։
Հօ րըս կա սէ ին ,
Աչ քըդ լոյս Աս տու ած պա հէ ։
Այն օր հայ րըս վեց մա քի
մոր թեց ։
Չորս կա րաս գի նի բա ցեց ։

150

Մա նի շակ քա նիմ օր մը նաց ,
մայ րըս օ րօ րոց դը րաւ ։
Քա նի կու լար՝ կօ րօ րէր ,
Կաթ կու տար ,
Գո վա սանք կա սէր , մին չեւ
քը նէր ։

151

Ես վար ժա պետ կը սի րեմ,
Որ ինձ գիրք կու տայ, դաս
կու տայ։
Ըս տե փան իր դա սեր չի սեր-
տեր.
Վար ժա տան մէջ կը խա ղայ նա,
Ծու լու թիւն կա նէ.
Վար ժա պետ ըզ նա չի սի րեր։

152

Այս օր վար ժա պետ գիրք մի
կար դաց,
Նո րա մէջ գըր ուած էր թէ.
Ով որ իր հօր մօր հը նա զանդ
կե նայ,
Աստ ուած ըզ նա կօրհ նէ։
Ով որ ժամ՝ եր թայ, աղ քատ-
նե րուն ո ղոր մու թիւն տայ,
Աստ ուած ա նոր կեանք, շը-
նորհ.ք եւ շատ բա րիք կու տայ։
Ով որ կար դալ ու ս նի,
Աստ ուած ա նոր աղ քա տու-
թիւն չի տար։

153

Հինգ շաբ թի վար ժա տու նէն
շուտ ե կայ.
Գը նա ցինք մեր այ գին կը թել։
Մեր թա ղի աղ քատ ներ, որ-

ղաք ներ է կած է ին մեր այ գին.
Խա ղող կե րան.
Ի րի կուն հայ րըս նո ցա խա ղող
տը տաւ տա րան ի րենց տուն,

154

Այս օր ձու ա ղեղ ե փեր էր
մա՛միկ:
Ի րի կու փը լաւ կե րանք:
Վաղ ոտք գը լուխ կե փէ:
Երէկ փո խինտ շա ղա ղեց:
Ուր բաթ օր ռուպ կե փենք,
պաս տեղ կը շի նենք:
Ծի րա նի, տան ձի, խըն ձո րի
չիր՝ շատ ու նինք մենք:

155

Մեր կա լեր վեր ցու նե լու ժա-
մա նակ,
Հայ րըս Թա գա ւո րին տա սա-
նորդ կու տայ,
Տէր տէ րին, գե ղի ե կե ղեց-
ւոյն, պըտ ղի կու տայ:

156

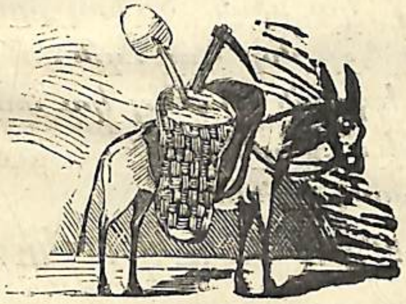

Ցո րեն կը բեռ նեն ի շուն վը-
րայ կը տա նին ջա ղաց կա ղան,
Ա լիւր խը մոր կը շա ղա ղեն,
Թո նիր կը վա ռեն, հաց կե փեն:

Քա ղաք ներ մու ռի մէջ կե-
մեն հաց :
Ա մէն բան կը րա կող կե մեն :
Նոր հա նած հա ցէն մայ րըս կը
բաժ նէ դը րա ցեաց եւ ճամ-
բոր դաց :

157

Ա մէն տա րի ժամ պա տա րագ
ա նել կու տան ծը նող քըս ի-
րենց հօր մօր հոգ ւոյն .
Գե րեզ ման օրհ նել կու տան .
Հա րի սայ կը դը նեն .
Մա տաղ կանեն .
Աղ քատներ կը կե րա կը րեն :

158

Ան ցած կի րա կի մեր Բա ղի կըտ րեճ ներ ղար տար-
քե ցան, չի եր հե ծան, ծը նա ցին մեծ տա ղեր չի
բա ղալ :
Ա ղու նի կըն ալ իր խուլ բուլ,
Բու էի կըն ալ իր Մա րալ
Գար չեր է ին հը րե շէն,
Մարդ ալ մեր ալ ու ցա հետ բա ղալ :

Փառք Քեզ Աստուած .
Ե՞րբ ես մեծնամ, Ա ղու նի կը ալ չի հեծնեմ.
կը րեճ լինիմ :

159

Ա մէն տա րի այս շա բաթ օր
կը տա րիճ ներ կեր թան սար , որս
ընել :
Ան ցած տա րի եօթ ութ հատ

սա րի այծ զար կեր էր Ա ղա նիկ։
Մէկ արջ ըս պան ներ էր՝ հօր-
քու րանց Մու շեղ։

Այս տա րի մէկ հատ սա րի ուլ
կը բե րէ եղ բայ րըս, ողջ ողջ
կը պա հեմ ինձ։

160

Աշուն ե կաւ,

Ծա ռե րու տե րեւ ներ կը թա-
փին։
Մա քին ու կով կա թէ կը
ցամ քին։
Սա րե րու գը լուխ ձեան նը-
շան կե րե ւայ։
Ցուրտ քա մի կը փը չէ, կը
մըր սիմ։

161

Այս օ րեր վար ժա տուն կը-
րակ կը վա ռեն տաք նանք։
Ա մեն տուն ցան, ցախ, ա ծուխ
կառ նեն պատ րաս տեն։
Մըր ջիւն ներ կը քաշ ուին ի-
րենց բոյն։
Ճան ճեր կը պակ սին։

Ոչ խար տա ւար կը տա նին
գո մեր ։

162

Մար գիկ տաք սեն եակ նե րու
մէջ կը նըս տին .
Պա տու հան ներ կը գո ցեն .
Ծե րու նի ներ շատ կը մըր սին .
Տը ղաք ներ շատ կը քը նա նան ։
Գի շեր կեր կա րի , ցե րեկ
կար ճա նայ ։

163

Բամ պակ ա ղե ղով կը գը զեն .
Ճախ րա կով թել կը մա նեն .
Հի նած կա նեն ,
Գոր ծիք նե րով կը տաւ կը
գոր ծեն ։
Կը տաւ կը շի նեն շա պիկ ։

Կը տաւ ներ կը ներ կեն կար֊
միր , կա պոյտ եւ դե ղին .
Հա լաւ , բար ձի ե րես եւ ան֊
կո ղին կը շի նեն ։

164

Բամ բակ կուտ ու նի .
Որ ար տի մէջ կը ցա նեն ,
կը բուս նի ։
Այն բու սին վը րայ կը լի֊
նի բամ բակ ։

Ա պըր շում թու թի ծա ռի
վը րայ կը լի նի .
Շե րամ ա նու նով որ դեր կան
Որ թըր թու րի պէս են .

Սո քա սեր մէ կը գո յա նան ,
Թը թի տե րեւ կու տեն .
Ու ծա ռե րու վը րայ ա պըր-
շու մի թե լեր կը հիւ սեն ։
Թեւ կու գայ ի րենց ,
Կը դառ նան թի թեռ նիկ կը
թըռ չին ։

165

Այս ա պըր շու մէն գե ղե ցիկ
բա ներ կը գոր ծեն .
Կերպ կերպ գոյ նե րով կը
ներ կեն .
Ժա մու շա պիկ շուշ փայ ,
Մար գոյ հա լաւ , թաշ կի նակ ,
Հար սի զար դա րանք կը շի նեն ։
Հա լաւ ներ մըկ րա տով կը
ձե ւեն .
Թե լով ա սե ղով կը կա րեն ։
Բուրդ կը գը զեն , ա ռաջ կա-
նով քար մա նով կը մա նեն ։

Կը ներ կեն , եւ կերպ կերպ
բան կը գոր ծեն ։

166

Եր կաթ , ար ճիճ , պը ղինձ ,
Ար ծաթ , ոս կի ․ հո ղի մէ ջէն
կը հա նեն ։

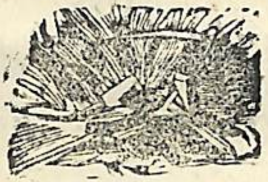

Դար բին ներ կը շի նեն եր կա-
թէ բահ , փայ տատ , ու րագ ,
խոփ , ման գաղ , գե րան դի ․
Ու րիշ նե րըն եւս կը շի նեն
թուր , չա խու եւ ու րիշ բան ։

167

Ոս կին ու ար ծաթ կը րա կով
կը հա լեն ,

Ոս կե րիչ ներ կը շի նեն մա տա-
նի , գինտ , ժա մու խաչ , տուփ
և ու րիշ բան :
Թա գա ւոր նե րըն եւս դը րամ
շի նել կու տան :

168

Որմ նա դիր ներ տան հի մըն ու
պատ կը շի նեն :
Հիւս ներ փայ տէ բա ներ կը
շի նեն :
Սօլ կար ներ ոչ խա րի եւ տա-
ւա րի կա շի նե րէ կը շի նեն սօլ
եւ տը րեխ , կը հագ նինք :

169

Ձը մե ռըն է կաւ , ձիւն կու գայ

երկ նից ամ բե րէն :
Մարդ , ոչ խար , կով , եզ , գո-
մէշ ու ի րենց ձա գեր այլ չեն
եր թար դաշտ :
Գե ղըն ու քա ղաք կըս պի տա կին
ձիւ նով :
Ջու րեր կը սա ռին :

Գայլ , աղ ուէս , նա պաս տակ ,
կուզ , արջ կը շըր ջին դաշ տեր :
Մար դիկ ի րենց հետ կառ նուն
շու ներ , զէնք կը կա պեն . կեր-
թան որս ա նել .
Մենք եւս տը ղաք նե րով կեր-
թանք կա քաւ բըռ նել :

170

Սուրբ Յա կո բին հօ րըս տօնն է :

Այն օր՝ կեր թանք ժամ, հօ-
րըս ձեռք մոմ կու տան .
Հայ րըս այն մոմ կու տայ ինծ
կը վա ռեմ ։
Այն օր տէր տէր , գը րա ցիք ու
քա րե կամ ներ կու գան մեր
տուն հաց կու տեն , գի նի կը խը-
մեն .
Հօ րըս տօն կը շը նոր հա ւո րեն ։

171

Կա ղան դի ի րի կուն շատ ու րա-
խու թիւն կա նենք .
Ա ռա ւօտ ա մէն մարդ մէկ մէկի
նոր տա րի կը շը նոր հա ւո րէ ։
Կա տայ կը շի նեն այն օր . նուռ
չա միչ , նուշ , սեր կե ւիլ կու-
տենք ։

172

Զը մեռ ուան մէջ կու գայ պըզ-
տիկ զա տիկ ։

Քը րիս տոս այն օր ծը ներ է ։
Ժամ կը զար դա րեն ։
Ես շա պիկ կը հագ նիմ , գիրք
կը կար դամ.
Տէր տէր՝ խաչ Ա ւե տա րան
կառ նէ կու գայ տուն կօրհ նէ .
Ինծ Աս տու ծոյ հաց կու տայ ։

173

Սուրբ Սար գը սի տօ նին մայ-
րըս փո խինդ կը շի նէ ։
Այն շաբ թուն ձիւն շատ կու-
գայ , բուք շատ կա նէ ։

174

Բա րե կեն դա նին չորս հինգ օր
կի րա կի է ։

Ամէն մարդ ուրախութիւն կանէ, կը խաղայ ։
Պըզտիկներս ճըղօր կը թըռնէնք
Կըտրոց կը խաղանք, բերդ կը խաղանք,
Պընդուկ, ընկոյզ կը խաղանք ։

175

Մեծ պահոց ժամու վարագոյր կը քաշեն.
Վարդապետներ կու գան քարոզ կու տան ։
Տէրտէրներ խոստովանանք կանեն ։
Մարդեր այլ եւս ուրախութիւն չեն աներ ։
Ամէն մարդ կերթայ ժամ.
Աղօթք կանէ, ու իր գործին կաշխատի,
Մինչեւ սուրբ Զատիկ ու գարուն մէկ տեղ գան աշխարհ ։

ԱՂՕԹՔ
ՏԷՐՈՒՆԱԿԱՆ

Հայր մեր որ յերկինս,
Սուրբ եղիցի անուն քո ·
Եկեսցէ արքայութիւն քո ·
Եղիցին կամք քո
Որպէս յերկինս և յերկրի ։
Ըզ հաց մեր հանապազորդ ·
Տուր մեզ այսօր ։
Եւ թող մեզ ըզ պարտիս մեր ·
Որպէս և մեք թողումք մերոց պարտապանաց ։
Եւ մի՛ տանիր ըզ մեզ ի փորձութիւն ·
Այլ փրկեա ըզ մեզ ի չարէ ։
Զի քո է արքայութիւն և զօրութիւն և փառք յաւիտեանս ամէն ։

Սիրուն տղայ

Ահա լրացար այս ընթերցարանս։ Զանք արա, և Աստուած կանչէ, որ քեզ շնորհք տայ. այսուհետև պիտի յառաջանաս, երկրորդ ընթերցարան կարդաս։ Սորա մէջ տեսար մարդ, հայր, մայր, եղբայր, քոյր, ընկեր, դաշտ, լեռ, պարտէզ, ծաղիկներ, հովիւ, դառնուկներ և այլ շատ բաներ, որ քեզ սիրելի էին։ Տեսա՞ր ինչ սիրուն պատկերներ կային, տեսա՞ր կտրիճ Աղանիկն ու քաջ Բաբիկ։

Միւս ընթերցարան երբ կարդաս, շատ պիտի ուրախանաս, և շատ բաներ պիտի իմանաս։

Քրիստոս պահէ քո կանանչ արև, տղայ. Աստուած տայ քեզ իր շնորհքներ. որ շատ ապրիս, լաւ կարդաս, և բարի Հայ լինիս։

ԳՐԱԴԱՐԱՆ
Библиотека
7/ 1922
Мясникиана
ՄՅԱՍՆԻԿՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

2013
4337
ՀՀ Ազգային գրադարան
NL0063311